З ІСТОРІОГРАФІЧНОЇ СПАДЩИНИ

МАЛОЗНАНІ ДОСЛІДНИЦЬКІ РОБОТИ

(підготовка до друку і передмова Сергія Павленка, переклад з польської Михайла Данилюка)

Добі І.Мазепи присвячено майже 2000 студій. На жаль, частина з них видана незначним накладом, до того ж з часом і той зменшився до меж одного-двох примірників, малодоступних загалу та й фахівцям. Пропоновані нижче статті якраз належать до такого прикрого випадку.

Біографічний нарис «Іван Мазепа» видрукуваний у 1874 році у посмертному виданні творів письменника Тимка Падури (Pysma Tymka Padurry. - Lwiw, 1874. - S. 324 - 330). Цінність цієї роботи полягає у тому, що вона є результатом багаторічного пошуку автором-літератором джерел з життя гетьмана України. Зазначимо, що письменник народився 21 грудня 1801 р. в Іллінцях Вінницької області, а помер 20 вересня 1871 року в Козятині (похований в Махнівці Мурованій на Київщині). Він здобув освіту у Вінниці та Кременецькому ліцеї. Т.Падура був прихильником ідеї вільної України, а тому, по суті, усе своє життя присвятив написанню творів, які б відкрили очі народу на його славну історію. Поет написав велику кількість пісень, найзнаменитіша з них - «За Сибіром сонце сходить». Крім того, він видав дві поетичні збірки «Pienia Tomasza Padurry» (Львів, 1842) і «Ukrainki» (Варшава, 1844). Т.Падура, поставивши за мету написати віршовану історію українського народу, дуже багато часу присвятив вивченню польських приватних родинних колекцій, зібрань рукописів київського митрополита Євгенія Болховітина. Йому пощастило гортати та робити виписки з рукописного збірника правдоподібно гетьмана Павла Тетері. Результатом цього вивчення стала низка літературних творів про історичних діячів: «Конашевич», «Мурашко», «Рожинський», «Сірко», «Тетеря», «Роман з Кошири» (Сангушко) , «Гордієнко», «Дашкович», «Барабаш», «Мазепа», «Свірговський». Він також написав прозові, історичні твори про І.Мазепу.

Фактаж біографічного нарису «Іван Мазепа» у цьому зв'язку викликає довір'я, оскільки він почерпнутий з документів, рукописних матеріалів XVII століття. Велику цінність становить знахідка Т.Падурою запису в молитовнику Кременецького монастиря (поет навчався у Кременці. - **Авт.**) деяких біографічних подробиць з життя гетьмана (час народження, навчання). Для нас є важливою згадка тут про те, що І.Мазепа народився 20 березня. Щодо 1632 року, то тут, напевно, Т.Падура неправильно розшифрував останню цифру (1639).

Зовсім несподіване трактування автором конфлікту між пажем І.Мазепою та Я.Пасеком, причини залишення першим Варшави. Знайшов цікаві подробиці Т.Падура і з життя Мотрі Кочубей.

Зрозуміло, деякі місця цієї студії викликають сумніви. Можливо, автор запозичив їх з непевних літописних повідомлень. Зокрема, про таємну співпрацю І.Мазепи з П.Тетерею, І. Сірком. Хоча у ті часи (1665 р.) польський маршал і польовий гетьман Юрій-Себастіан Любомирський справді вів опозиційну війну з королівським військом, а тому шукав союзників і серед українців. Проте все ж таки наведені історичні факти потребують подальшого вивчення і пошуку.

Едвард Руліковський (1825 - 1900), статтю якого вміщуємо нижче, у XIX столітті був відомим дослідником Правобережної України. Він зібрав чимало біографічних, генеалогічних подробиць з життя родини Мазеп (нотатки з цього приводу він опублікував у газеті «Dziennik Warszawski» (1854, №196 - 198). Його історико-географічний нарис «Мазепинці» (Slownik geograficzny Krolestwa Polskiego i innych krajow slowianskich. - Warszawa, 1885. - T.VI. - S.183 - 186) заслуговує уваги публікацією документальних джерел. Автор дещо переробив свою

дослідницьку студію, вміщену в «Географічному словнику» у 1862 р., зокрема він відмовився від деяких непевних документів. Особливо цінним у дорobленій статті є публікація привілею Яна Казимира 1659 р. Адаму Мазепі.

Обидві статті Т.Падури та Е. Руліковського несуть чимало додаткового інформативного матеріалу до біографії гетьмана І.Мазепи. Статті перекладені з польської мови з урахуванням стилістики авторів.

Іван Мазепа

На початку XVIII ст. відгукнулись в історіях вчинки Мазепи, але в таких дивних вигадках, що сміх і співчуття розбудили письменників; що ж використати з цього послідовникам? Не маємо на меті викривати ті недоречності, тільки хочемо спростувати легенди.

Походить рід Мазепи з місцевих туземців, уже унія Люблінська 1569 року застала їх землевласниками. За короля Стефана р. 1581 командував Мазепа хоругвою козацькою Януша Корибутовича кн. Збаразького воєводи брацлавського, наступного року - в передній охороні Філона Кміти, старости оршанського, під Стародубом і Смоленськом. Василь Мазепа вислав сотню козаків з Немирова (в Подольському) під проводом свого сестрінка Боговітина до полку Гутського, каштеляна галицького, вийшовши зі своєї волості Браїлова до обозу Яна Замойського на виправу молдавську р. 1595.

Знаходимо у Волюмінах деякі згадки про Мазепу, зокрема, що дім той прийняв сповідування уніатське (по унії в Бресті), одержав у династії Вазів прихильне ставлення, а разом і земські надання. З акту уставу острозького бачимо, що Олександр кн. Заславський дав у заставу Адамові Мазепі село Сєдліще (Селище), сьогодні Мазепинці під Константиновим на Волині, де мешкала мати Івана.

Мазепа Іван, гетьман військ Козаків задніпровських, народився 20 березня 1632 року в місті Білій Церкві в Україні, вчився в єзуїтів у Полоцьку коштами Дмитра кн. Вишневецького, старости білоцерківського; і рекомендований через Лєщинського, єпископа київського, Яну Казимиру, посланий був разом з Мартіном Конським до Голландії удосконалюватися в артилерійській справі. Повернувшись до краю, залишається потім пажем при королі, мав прикру пригоду з Яном Хризостомем Паскєм, котра була причиною наступної обставини.

Опалінський перебував разом з Мазепою у примаса Лєщинського; там, ганячи діяльність двору зі священним зв'язком, жартома Мазепу запитав: «Чути, що п. воєвода (сандомирський) будує святиню Візитек в Замостю?» - «То пані воєводина хоче Таїнство будувати (у Варшаві), - відповів Мазепа, - вже замовлено плановика р. хорунжого (Яна Собєського)». Присутні там гості, знаючи відношення Собєського до воєводини, сміялися з дотепної відповіді, але коли вона дійшла вух королеви Марії Людвікі, не пропустила вона її безкарно. Опалінського незабаром усунено з маршалківства, а Пасек з намови ображених відплатив бурдою Мазепі. Помирив король пажа з паном поручником; підкорився перший тимчасовому примусові, затаїв помсту і чекав пори відплатити ворогам.

Було це за часів, коли керували в краю: король з посвяченим зв'язком, королева вибором на трон Польщі кн. Єнгвіна свого родича, козацтво, що клопоталось за булаву гетьманську. Висланий від Яна Казимира в Україну Мазепа, віддавши Павлові Тетері булаву і привілеї гетьманські, порозумівся таємно з ненависниками короля і наближеними до нього; повернувся справді до двору Яна Казимира, але коли той вдавався до новіших і гірших способів для досягнення своєї мети, виходячи з ним на виправу задніпровську, занеміг удаваною хворобою в Дубні, звідки перейшов до Селища на постійне мешкання до матері.

Король, пише Пасек, спаливши кілька хатин за Дніпром, повернувся до Варшави, як відомо, судити чи банітувати Любомирського, але вже не в пору, що гірше - з порожньою головою і пішки; говоримо не в пору, бо Мазепа так мудро загородив стежки намірам двору і короля, що самі впали в розставлені сіті, котрими хотіли спіймати громадськість роздвоєного народу. Проживаючи у матері, замовляв сильну партію прихильників в Україні (за дорученням Тетері) для Любомирського, під зверхністю котрого орудували Павло Тетеря та Іван Сірко, намовляв та заохочував військо польське до зв'язку на полях Гончарихи; порузумівся так з козаками, як і з шляхтою на те, аби детронізувати Яна Казимира, посередництвом королеви під одноким Пражмовським, примасом, ув'язнити і судити зобов'язалися присягою.

Собєський Ян, поплічник Яна Казимира, мав свого довіреного в Україні псевдо-гетьмана Петра Дорошенка; той, вдячний за своє зцілення (козаки хотіли його колись стяти, а Собєський випросив його від смерті), почувши щось про мету Любомирського, доніс Собєському, про участь Мазепи. Собєський доручає Фалібоському слідкувати за Мазепою, котрий, не знаючи нічого, висилає власний лист його дружині до Петра Озгі (прихильника Любомирського), доносить про діяльність свою з військом, на Гончарисі зконфедерованим. Фалібоський перекупив посланця, відібрав у нього листа, завіз його Собєському до Жовкви, де з Маховським

склали раду і постановили помститися Мазепі жорстоко і підло. Запросили його тоді в гості, прив'язали до коня і пустили в світ!

Хто з тієї трійки такий придумав вирок, невідомо. На Фалібоському виконання ганебне залишилось, тільки вийшла на яву потворна побасенька, котру псевдоісторики, а за ними римувальники взяли як новину, пішли з нею на люди, чіпляючи до фабули легковажні додатки.

Врятований чудом, Мазепа подався до гетьмана запорозького Тетері, той його вислав до Сірка. У тогочасному листі Сірка читаємо : «Шкода мені Івася, терпіла від собак дитина, але, видно, Бог його на щось краще ховав». Пророчо Сірко передбачував майбутнє Мазепи! Адже ніхто з гетьманів за Дніпром не мав такої шани при дворі царів, поваги в народі, не відчував подібної прихильності і довіри, якими цар Петро обдарував Мазепу. Сучасні тієї доби письменники і свідки ламали голову над тим, через що Мазепа здобув таку ласку царську. Здобув він її наукою, вихованням, дотепністю; перше отримав у людей освічених, друге - при дворах, третім обдарувала його природа. Безумовно, на свій час умів він багато, нагода сприяла йому ще більше, а доля дала найбільше. Та людина справді від народження ведена рукою долі, під кінець життя свого, коли його щастя покинуло, залишився сиротою; дякуючи домам Лєщинських, Вишневецьких, вплутався якоюсь фатальністю в мету Станіслава Лєщинського, і в тих сітях знайшов для себе кінець передгробовий, з котрого ні наука, яку він мав, ні випадки, в яких знаходився, ні люди, з котрими діяв, врятувати його не могли.

Писаки до пліток про Мазепу додають вигадку про його любов з княжною Катержиною Дольською без огляду на те, що вона на той час мала 60 років, а Мазепі виповнилося 72; кумедно слухати в тих роках глуміння істориків над двома старцями. Ми знаємо, що княжна і Мазепа свого часу взагалі на блазнів не виглядали! Бреднями про Мазепу заплямував і Вольтер своє писання, бо слухав його кляузників.

Йозеф Сагатинський, дворянин його сина, шамбелян Станіслава Августа, залишив нам мимовільно правильне свідчення про нього. Каже він: «Наказав Станіслав Август продати у Варшаві свій приватний скарб (по батьку Станіславові, генералу при Карлі XII), складений з різних коштовних зборів (Мазепи), багато посуду срібного стародавньої роботи, склянок, ростругань, також сідла, черпаки, мундштуки, досить цінні сапфіри, смарагди, рубіни, туркуси, гранати; продано то євреям, викликаним з Гамбурга за 80 тисяч дукатів»).

Такі збори і в такій кількості міг тільки мати свого часу знаменитий вельможа, а таким був саме Мазепа. Також знаємо з іншого джерела, що мав він із собою в Бендерах «цінності великі в каміннях, посуді, шатах, інвентарі. До того додати суми в золоті, а саме: 100 тисяч дукатів, зникли вони, як сон, по смерті гетьмана Мазепи. Нарікало козацтво на крадіжки, називали по імені злочинців, Понятовський одним хабарями, другим обіцянками рот закрив»; не зміг закрити майбутнім...

Видно з цього, що продавався у Варшаві скарб чужий, але де набутий і як? Справедливо про того батька Андрій Хризонтон Залуцький, єпископ, в листі своїм до Анкони до маршалка в.к. Мніша пише: «Атож в очах наших - той вархал вилупився і оперився»!

Українофіли по романі з княжною Дольською згадують Мазепу вдруге, але вже з молодою Мартиною (Мотрею), дочкою Василя Кочубея-татарина. Ксьондз Заленський, єзуїт, приятель шкільний Мазепи, направлений від короля Станіслава до переговорів з Мазепою, прибув до Батурина з Яном Судимонтовичем Чечелем, родичем полковника гвардії гетьманської, званої сердюками. Молодий поляк спочатку гість, з часом домашній, у родича на дворі гетьманським званий Іваськом, невдовзі припав до серця гарній Мотрі Кочубеївні. Як батько хресний дочці, близькій сестрі свого родича Обідовського, бажав Мазепа і прагнув зв'язку Мотрі з Івасем. Склав, отже, з Чечелем полковником багате віно в каміннях і сумах, назначив молодятам і в присутності Чечеля, Заленського, Орлика і Обідовської, знятим з пальця перснем заручив Івася з Мартиною, відклавши обряд весільний на час пізніше. Діялось то на замку гетьмана під Бахмачем, а старий Кочубей що в себе робив? Сварився з дружиною, обдумував з сватом Чуйкевичем, показував з червінцями калиту, на придане своїй дочці призначену, а захмелівши, з попами йшов до Мазепи, просячи дозволу, віддання Мартини за Чуйкевича. «Найдеться, - казав Мазепа, - для твоєї дочки кращий з польської шляхти, як будемо з ляхами». Тією відповіддю як ошпарений Кочубей взявся за чуприну, вийшов на вулицю і голосно закричав: «Не буде моя дочка за ляхом, а ти гетьманом у нас!» Як ту погрозу виконав, відомо з того, чим став, як «окаянний злочинець і убитель дітей своїх», як в останніх хвилинах життя свого сам назвався. Що говорила про нього дочка, приятелі і учасники, не пише історик, каже він тільки, що загинув під сокирою ката в Борщагівці над Собом; нам подає сучасник, що Мартина аневризмувала, Ясь в битві Кротошинській під проводом Грудзінського, старости равського, закінчив життя. З такою старшиною важко було Мазепі розв'язати завдання, яке собі задумав з Москвою, хоч мав сильних прихильників у війську і людей в краю і двох королів. Міг би ще проникливий гетьман досягти своєї мети, коли б згідно з його порадами робилось, але визнаємо

сумну правду, Ренськелди, Штейбока, Піппера (з малим винятком інших) так сприяли Карлові XII, як Синівський, Поцій, Денгоф, Щука в Польщі. Тому король Лещинський з браку відваги чи рішучості в справах зашкодив багато (з того виник погром Левенгаупта і дальше зло), і впала справа задуму і бажань великого громадянина! Даремно розмріяний Мазепа до своєї старшини взивав: «Служіте мені вірно старцеві, вдівцеві бездітному, котрий на кінець віку несе на офіру спокій і життя для милої отчизни». Мала кількість почула голос гетьмана, менше ще потомки повторяють його ім'я. За скільки пожертвувань до краю відплатили шановному гетьманові невдячністю, хоч на спільній землі перед гробом не згасла в ньому любов до вітчизни! Ще по утраті всього шляхетна його душа заслоняє однодумців, а до майбутніх поколінь жаліється і кличе: «Нехай я один загинув безталанний, а не всі, про котрих мої вороги не думали та й думати не сміли. Так то лиха доля все переінакшила та дала невідомий кінець». Сказав і закінчив життя дуже болісно, бо без надії воскресіння минулого! Третє століття охороняє замшілий гріб Мазепи, та рідна земля не зчиститься його попелом. Голосне те колись ім'я заглухло і вийшло з людської пустині поколінь, в суперечливих поданнях блукає воно ще в суді історії, та в світі мрій іскриться і буяє метеор, на честь котрого озвався в звуках пророчої ліри збуджений провісник Альбіону.

Тимко Падура

Мазепинці

Мазепинці - село над річкою Кам'янкою повіту Васильківського, лежить на лівому березі річки Кам'янка (давно Кам'яницею називалася в притоці Росі): нараховують у ньому разом з селом Дроздами мешканців обох статей 2093 особи. Селяни займають землю згідно з викупним актом 2315 десятин на суму 95700 злотих. Територія дворова належить до дібр Білоцерківських. Рівнини відкриті, розлягаються довкола і тільки під руслом річки Кам'янки густо і рядами розляглися села: Мазепинці, Дрозди, Сидори, Устинівка, Ковалівка, Поліничинці, Червона, Бернавка і Триліси. Грунт чорнозем, у 16 ст. місцевість ця входила у склад пустель Білоцерківських, слабо заселених. Перед так званим «вийняттям» Мендлігірея (1482 рік) місцевість та повинна була бути залюднена, як про те свідчать багато зруйнованих поселень, сліди та урочища, ще в 16 ст. існуючі і в документах згадувані, як то: Рут Старий, Рут Новий, Таганів, Очків, Новоселиця, Коштомирів та інші. В останніх десятиліттях 16 ст. знову в тих місцях життя почалося відновлюватися. Так, в 1572 році зем'янин київський Михайло Мазепа від Жигмунта Августа за заслуги отримав пустиню безіменну над річкою Каменицею (зараз Кам'янка). Король дав тому Мазепі особливий на то привілей, котрий звучав так: «Згідно з конституцією Сейму минулого Люблінського, в землі київській, місця пустинні, людьми не заселені, для поселення людьми тих пустинь вічно і пожиттєво від Нас роздавані бути мають. Ми тоді на певних панів Рад Наших причина, службі і гідності шляхетного Михайла Мазепи, зем'янина Нашого землі київської, рекомендації даємо йому, також цим листом Нашим даємо в землі київській землю пустинну, людьми не заселену, що лежить біля ріки Кам'яниці, починаючи від моста, на котрий іде великий гостинець, аж до урочища Почухово, зі всіми вигодами до тої землі належними так, як та земля давно в собі має: про що і Ревізори Наші тої землі київської нам цю справу дали, що та земля пустелею лежить, а користі і служби з неї Нам Господарю ніякої немає, котру землю вищезгадану за тим листом Нашим, має він сам, дружина, діти і потомки їх чоловічого стану, ту землю вищезгадану утримувати і всяких пожитків з неї мати, людьми заселяти і найкраще розуміючи там собі всякі пожитки прибавляти і розширяти вічними часами через кожного чоловіка, служачи Нам, Господарю, і Річі Посполитій з того службу нашу земську, військову так, як інші землевласники повіту Київського виконувати. І на то йому дали цей Наш лист, до котрого на свідоцтві і печатку коронну притиснути розказали. - Дано в Варшаві, дня 15 червня року 1572, а панування Нашого 24.» (Реляція В.Валєнтого Дембіцького з Дембіна, канцлера корони польської; у тому привілеї печатка коронна велика притиснена, а підпис руки В. І. П. канцлера корони польської в ті слова: Валентин Дембіцький).

Мазепи колединські друкувалися з гербом Курч (Красіцькій зб. Відом Т. 1 ст. 482) і вважались за одного князівського роду Курчів, але, либонь, текла в їх жилах кров давніх місцевих князів, рід їх колись, може, процвітаючий, при постійних війнах у тім краю з татарами викинені через те саме з доброго існування, понівечились і здрібніли, із «пшениці в мак перетворилися», як в той час говорилося. Отже, широка і пуста даровизна, яку отримав Михайло Мазепа, була у ту пору менше всього забезпеченою, бо лежала в досить близькім промені від Білої Церкви, де близько 1550 року князь Фредерик Пронський, воєвода київський, збудував оборонний замок для сторожі та охорони кордонів від татар. Але це не перешкоджувало й тому, що й над Кам'яницею стараннями того ж Мазепи виросла також чимала замчина, зародок села Мазепинець - так званий хутір на Кам'яниці. Але, крім тої посілості над Кам'яницею, той

же Михайло Мазепа вже за панування Генріка Валезіуша в 1574 році отримав був привілеї на село Пасічне, коло Любомира, чи пізніших Ставищ. Під роком 1616 виступає як власник «хутора над Кам'яницею» Микола Мазепа Колединський. Тримав він той хутір на праві ленному, і службу воєнну повинен був з нього відбувати (там же). Здається, що сином того Миколи був Адам Мазепа, котрий як то довідуємося з певного документа, за жорстоке побиття Яна Зеленського був засуджений на кару «інфамії», і висланий у Велике Князівство Литовське. Але тому що той же Адам Мазепа вдову і дітей по убитому Зеленському заспокоїв, тобто заплатив за голову убитого, отримав за те «глейд» на 6 місяців, під час котрих повинен був постаратися «про зняття інфамії» на нього, через декрет суду трибунальським виконанням. Видно, що мусив те зняття отримати, оскільки в 1659 році король Ян Казимір, в часи, коли гетьман Іван Виговський з Україною піддався Речі Посполитій, підтвердив тому Адамові Мазепі особливим привілеєм володіння селом Мазепинці, як також дружині його і потомству плоті чоловічої, з ленного права на спадковий заміняючи. Ось це є той привілей: «Завше звиклих тих заслуг, котрим добре чинимо мамі, уперед на шалі уваги і розсуду нашого королівського... І звідти тільки величність їх вважає. А то робимо для того, аби знаменитим кожного у вітчизні нашій заслугам, також і благодійності Нашій забезпечувати нагородами. І зараз, коли забезпечуємо за заслуги Адама Мазепу, давнього і доброго Нам в різних оказіях заслуженого шляхтича і воїна, до Нас і вітчизні Нашій завжди прихильного, вірного і в багатьох воєнних справах досвідченого, мужністю і відвагою своєю на добру собі славу працюючого, також на рекомендацію В. Івана Виговського, воєводи київського, генерального військ Великого Князівства Руського і Запорізького гетьмана нашого, зважаючи особливо на те, що сина свого Івана, при боці Нашому на послугу Нашої Речі Посполитої залишає, з котрого вітчизна свого часу досягне потіху і оздобу, що з поведінки його проглядається, бажано до того схиляємося, аби йому, дружині і потомству його обох статей давнє село Кам'яницю, що над рікою Кам'яницею лежить, а зараз Мазепинці називається (котре предки його за привілеєм славної пам'яті Жигмунта Августа, антицесора, і вуя нашого коштом своїм поселили) у Київському воєводстві, на тракті білоцерковському будуче, з ленного права, під котрим досі згадувано село Мазепинці було, у спадок на вічні часи інкорпоруючи, зараз їх до права шляхетського, дідичного зі всіма приналежностями обернути і перенести зуміли; також тим привілеєм Нашим повертаємо і переносимо це добре згадуване село Адамі Мазепі, дружині і сукцесорові його, як вже власний його спадок, зі всіма давно належачими до того села власностями, околицями, пожитками, починаючи від Мостищ аж до Почуйок, тримати, мати, уживати на вічні віки, міняти, дарувати й продавати, згідно з свого погляду безпечно може і можна, щоби вічна пам'ятка в права і данини згадуваної перед тим Кам'яниці, а зараз Мазепинці названа до всякого залишалася потомства».

Привілей той (граціозно «конферований») до актів громадських володимирських подав Іван Мазепа, підчаший чернігівський, 1669 року дня 14 травня (з Архіву комісії археографічної в Києві). Видно, що той Адам Мазепа не переставав і після чинно прислужувати королеві, коли той по смерті Солтика призначує його 9 березня 1662 року підчашієм чернігівським, а 1663 році знову ексемптом витягує його з-під всяких судів. Екземпта така, як відомо, давалася тільки, якщо хто службу громадську виконував, або для неї мусив залишати край. Але той Адам Мазепа в 1665 році вже не жив, тому що в тому році бере по нім підчашенство чернігівське син його Іван Мазепа той сам, котрий, як було видно у вище даному привілею, «при боці королівськім залишався». Той Іван Мазепа, син Адама, кімнатний королівський, був пізніше гетьман Задніпров'я? Бартошевич вагався категорично розв'язати те питання, тоді як сам гетьман Мазепа свідчив в Малоросійському приказі, що батько його був родом з України, що сам він народився в Мазепинцях, і що в молодості батько його влаштував на двір короля Яна Казимира, де також був «покоєвим»(Костомаров: Мазепа, с.10-51 і 118). Проте виникає досить важка до вияснення обставина, досить складний випадок. Хоч припущення, що він, Іван, з королівського привілею - син Адама - був справді пізніше гетьманом, може бути певним, але звідки і для чого, питаємо, гетьман Задніпров'я постійно писався Степановичем, а не Адамовичем? Те питання можна би вияснити, розв'язати у той спосіб, що в церемонії таїнства хрещення була різниця в костелах грецьких і латинських. Також з тої причини Свидригайло охрещений Болеславом, для любові дружини русинки прийняв обряд церкви православної і став Левом, те ж саме Вітольд, котрий був Юрієм охрещений, а коли перейшов на обряд латинський, став Олександром. За унії були то випадки часті і поширені - князь Доброгост Яблунівський названий «Козак». Прийнявши унію, взяв ім'я Миколи. Але канцелярія коронна і литовська не могла входити в такі дрібниці, і Микола Яблуновський був би, напевно, в її очах залишився Доброгостим, або Бонавентурою. Так само Стефана Мазепу по-старому Адамом писали, а що син його гетьманом в козаччині православній, по батькові взяв ім'я грецького ритуалу, то і не могло бути інакше. Ото є ціле вирішення загадки. Знана є загальна колія життя

Івана Мазепи, гетьмана козацького. Тут нам тільки зазначити треба, що його з Польщі, де в молодості перебував, не любовна пригода, як подає Пасек, в Україну спровадила, але приїхав він на батьківщину у важному посольстві за дорученням короля вручати булаву гетьманові новообраному Павлові Тетері. Поселився він постійно в Україні, коли наприкінці того року Ян Казимір, ідучи в похід задніпровській, затримався був в Білій Церкві. Зостав у Мазепинцях ще старого батька при життю. Але надійшла так звана «руїна». Козацькі й татарські господарювання вогнем і мечем по країні. Далося взнаки вони й Мазепинцям, і ті, як і інші місцевості, спустошені до краю, - зникли. Не було більше про що довідуватися в знищеній батьківській садибі. І коли Україна відтоді почала бути уважною, як каламутна вода до половини спокійна, для користолюбних владик, буянів, то й Мазепа залишається партизаном Дорошенка, і нарешті по гетьману Самойловичу оголошений гетьманом Задніпров'я, «дорогами і заходами» виростає на сильну історичну особу. Маємо також відомості, що мимо багатств і великого майна, яке за гетьманства мав на Задніпров'ї, Мазепа не переставав також цікавитися своєю батьківською власністю і навіть домовлявся зі своїм швагером Іваном Войнаровським, суддею київським, аби той людей в опустілих Мазепинцях поселяв. Також проживало в тому селі сестра Мазепи Войнаровська, але та, розлучившись з чоловіком, померла в монастирі при мамі своїй ігумені Марії Магдалині з дому Матієвських в Києві. Гетьман Мазепа, як відомо, помер в Бендерах 1710 року 18 березня, зрадником названий - ті численні багатства його скарби і добра були конфісковані на Задніпров'ю, а в Мазепинцях його єдиний і улюблений родич не залишився. Він помер на вигнанні в Якутську. Мазепинці також вже як нічиї захопило староство Білоцерківське 1765 року, було в тому селі 22 хатини. У нинішніх Мазепинцях залишилися деякі пам'ятки по Мазепах. Недалеко від села в полі по сьогодні існує так званий городок Мазепи, в котрім, як в місці укріпленому, містився двір, чи місце проживання родичів, трохи далі є урочище під назвою півниці Мазепи, а недалеко за рікою, навпроти села, серед степу стирчить «курган Мазепи». Крім того, є так званий «шлях Мазепи», котрий веде з Мазепинець до села Пологів і далі.

Едвард Руліковський